

Katarzyna Stokłosa

Uniwersytet Warszawski, Wydział Prawa

PORÓWNANIE TRYBÓW DOCHODZENIA ROSZCZEŃ KARNOPROCESOWYCH I CYWILNOPRAWNYCH ZA NIESŁUSZNE SKAZANIE, TYMCZASOWE ARESZTOWANIE BĄDŹ ZATRZYMANIE

Streszczenie (abstrakt): Kodeks postępowania karnego (dalej: k.p.k.) w art. 552 § 1 wskazuje na możliwość dochodzenia odszkodowania za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie. Dochodzenie roszczeń na podstawie art. 552 § 1 k.p.k., nie przewiduje wyjątków od zasady pełnej kompensacji szkody. Obejmuje zarówno roszczenia odszkodowawcze z tytułu rzeczywistego uszczerbku, jak również z tytułu utraconych korzyści. Wskazany przepis koresponduje z art. 417 § 1 Kodeksu cywilnego (dalej: k.c.) oraz art. 417¹ § 2 k.c., zgodnie z którymi Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej. Jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać, po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem. Zatem, czy sytuacja opisana w art. 552 k.p.k.-wzruszenia prawomocnego orzeczenia w drodze kasacji, w następstwie którego dochodzi do wydania korzystniejszego dla oskarżonego rozstrzygnięcia, to stan równoznaczny ze stwierdzeniem niezgodności z prawem wzruszonego w ten sposób orzeczenia? Odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkodę i krzywdę wyrządzoną niesłusznym skazaniem, aresztowaniem czy zatrzymaniem, w wielu wypadkach rozszerzają zakres tej odpowiedzialności na stany, których nie można byłoby zakwalifikować jako niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej. W zależności od wyboru stanowiska należy zastanowić się nad utrzymywaniem osobno karnoprosesowego i cywilnego trybu rozpoznawania spraw o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie.

Słowa kluczowe: Tymczasowe aresztowania, prawo cywilne, postępowanie karne, kompensacja szkody

COMPARISON OF PROCEDURES FOR PURSUING CRIMINAL AND CIVIL LAW CLAIMS FOR WRONGFUL CONVICTION, TEMPORARY DETENTION OR DETENTION

Abstract: Code of Criminal Procedure provides some kind of possibility of seeking compensation for wrongful conviction, temporary detention or detention. Claims, pursuant to article 552 § 1 of the Code of Criminal Procedure, does not provide for exceptions to the principle of full compensation of damages. It includes both claims for damages for actual loss as well as for lost profits. The indicated provision corresponds to art. 417 § 1 of the Civil Code and article 417¹ § 2 of the Civil Code The State

Treasury is liable for damage caused by unlawful act or commission in the exercise of public authority. If the damage was caused by issuing a final decision or a final decision, its remedy can be demanded after it has been found in the proper proceedings that they are unlawful. Therefore, whether the situation described in article 552 of the Code of Criminal Procedure - the revocation of a final judgment by way of cassation, as a result of which a more favorable decision is issued for the accused, is the state equivalent to finding the unlawfulness of the ruling thus violated? The liability of the State Treasury for damage and harm caused by unjust condemnation, arrest or detention, in many cases, extend the scope of this responsibility to states that could not be classified as unlawful acts or omissions in the exercise of public authority. Depending on the choice of position, one should consider maintaining a separate criminal and civil procedure for examining cases for damages for unjustified conviction, temporary detention or detention.

Keywords: Temporary arrests, civil law, criminal proceedings, compensation for damage

Wstęp

Prawo do odszkodowania¹ bądź zadośćuczynienia² za szkody wyrządzone niezgodnym z prawem działaniem władzy publicznej (w tym za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie bądź zatrzymanie) jest umocowane w art. 77 ust.1 i art. 41 ust.3 Konstytucji RP³. Odszkodowanie w konstytucyjnym znaczeniu rozumiane jest szeroko jako wszelka forma wynagrodzenia szkody powstałej na skutek bezprawnego pozbawienia wolności, czyli niemającego podstawy prawnej albo dążącego do nadużycia prawa⁴.

Rekompensata za bezprawne pozbawienie wolności należy do standardów wyznaczonych przez Europejską Konwencję o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności⁵. Z jednej strony wskazane przepisy gwarantują jednostce podstawowe prawa związane z realizacją prawa do odszkodowania bądź zadośćuczynienia od państwa, a z drugiej strony interesem ogółu społeczeństwa, na którym nie powinien spoczywać ciężar ryzyka

¹ Odszkodowanie to świadczenie, które należy się poszkodowanemu za wyrządzenie szkody od podmiotu prawa cywilnego (np. osoby fizycznej, osoby prawnej, w tym Skarbu Państwa), który tę szkodę wyrządził lub ponosi za nią odpowiedzialność, por. Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania, część ogólna*, Warszawa 2016, s. 50 i n.

² Zadośćuczynienie jest jednym ze sposobów naprawienia szkody niemajątkowej. Podstawą zadośćuczynienia jest doznana krzywda wyrządzona czynem niedozwolonym, por. J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, [online w:] System Informacji Prawnej LEX, 2018, data dostępu: 16.02.2019.

³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483).

⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie, z dnia 12.12.2017 r., sygn. akt. II Aka 360/17, LEX nr 2446550. Przy czym nadużycie prawa rozumie się jako instrumentalne stosowanie obowiązujących przepisów z obejściem ich istoty, lecz dla uzyskania celów z tymi przepisami niespójnych.

⁵ Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz. U. z 1993 r., Nr 61 poz. 284).

ponoszenia wszelkich konsekwencji błędnych decyzji związanych z działalnością struktur państwowych⁶.

Poza art. 77 ust 1 Konstytucji odpowiedzialność odszkodowawcza została uregulowana na poziomie ustawowym, zarówno w przepisach Kodeksu postępowania karnego, dalej k.p.k.⁷ (art. 552 k.p.k. i nst.), jak również w Kodeksie cywilnym (art. 417- 417² Kodeksu cywilnego dalej k.c.)⁸. Jednakże ustawodawca wskazał, że regulacji cywilnych nie stosuje się jeżeli odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu władzy publicznej jest uregulowane w przepisach szczególnych⁹. Zatem regulacja kodeksowa pozostaje subsydiarną względem innych przepisów (art. 421 k.c.). Wątpliwości natury konstytucyjnej budzi zagadnienie związane z utrzymywaniem dystynkcji związanych z dochodzeniem odszkodowania na gruncie cywilnym i karnym, zwłaszcza skoro art. 77 ust. 1 Konstytucji RP nie czyni różnic w tym zakresie i jednolicie traktuje wszystkie wypadki odpowiedzialności władzy publicznej¹⁰.

Zatem czy słusznym jest utrzymywanie drogi karnoprosesowej spraw o odszkodowanie bądź zadośćuczynienie związane z bezprawnym pozbawieniem wolności, odbiegających od ogólnych zasad materialnoprawnych warunków dochodzenia tych roszczeń? W tym celu należy przeanalizować w jaki sposób katalog roszczeń wynikających z rozdziału 58 k.p.k. różni się od ogólnych zasad odpowiedzialności Skarbu Państwa za wykonywanie władzy publicznej, o których mowa w art. 417- 417² k.c.¹¹.

Dochodzenie roszczeń za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie bądź zatrzymanie - droga karnoprosesowa

Dochodzenie roszczeń na podstawie art. 552 § 1 k.p.k. nie przewiduje wyjątków od zasady pełnej kompensacji szkody. Obejmuje zarówno roszczenia odszkodowawcze z tytułu rzeczywistego uszczerbku (*damnum emergens*), jak również z tytułu utraconych korzyści (*lucrum cessant*). Niewątpliwie szkoda będąca następstwem wykonania orzeczenia o niesłusznym skazaniu bądź aresztowaniu często nie ogranicza się wyłącznie do rzeczywistego uszczerbku, ale obejmuje także utracone korzyści (np. spowodowane utratą własności przedmiotów stanowiących składniki prowadzonego przez oskarżonego przedsiębiorstwa).

⁶ M. Safjan, *Konstytucyjne podstawy odpowiedzialności odszkodowawczej władzy publicznej - tendencje i nowe wyzwania*, <http://trybunal.gov.pl/informacja-publiczna-media/archiwum/wystapienia-bylych-prezesow-tk/marek-safjan-5/>, data dostępu: 16.02.2019.

⁷ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego. (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1904).

⁸ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny. (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 459).

⁹ D. Kala, M. Kubińska, *Odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie oraz niesłuszne stosowanie środków przymusu procesowego- analiza trybu i zasad dochodzenia roszczeń, cz. I*, Przegląd Sądowy 2016, Nr 1, s. 7.

¹⁰ M. Safjan, K. Matuszczyk, *Odpowiedzialność odszkodowawcza władzy publicznej*, Warszawa 2009, s. 139.

¹¹ D.Kala, M. Kubińska, *op.cit.*, s. 155.

Na podstawie rozdziału 58 k.p.k. poszkodowany może dochodzić roszczeń o odszkodowanie lub zadośćuczynienie, które stanowiły¹²: niesłuszne skazanie, niesłuszne zastosowanie środka zabezpieczającego, niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie także w związku z wykonywaniem Europejskiego Nakazu Aresztowania¹³. Dochodzenie wskazanych roszczeń nie budzi wątpliwości. Sporną kwestią pozostaje ustalenie, czy postępowanie dotyczące tych roszczeń stanowi ciąg dalszy sprawy karnej, czy stanowi odrębne postępowanie niezależnie od głównego nurtu procesu karnego¹⁴?

Powyższy katalog nie obejmuje roszczeń związanych ze stosowaniem środków karnych, środków kompensacyjnych, przepadku i środków związanych z poddaniem sprawcy próbie. Podstawę dochodzenia roszczeń z tytułu niesłusznego wykonania środka karnego przepadku reguluje art. 192 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego (dalej k.k.w.)¹⁵. Przy czym, zgodnie z § 3, w sprawach nieuregulowanych stosuje się przepisy k.c., a nie k.p.k. Naprawienie szkody wynikłe z konfiskaty mienia, nieuregulowane przepisami k.p.k., było procesem nieprzemysłanym przez ustawodawcę. Wyłączenie z katalogu środków karnych przepadku i środków kompensacyjnych, z których z wadliwym orzeczeniem wiąże się prawo do dochodzenia roszczeń odszkodowawczych, nie było zabiegiem celowym. W efekcie może dojść do niekorzystnej sytuacji, w której na podstawie tego samego wadliwego orzeczenia można dochodzić roszczeń za niesłuszne skazanie na podstawie art. 552 § 1 k.p.k., a w zakresie zastosowania środków kompensacyjnych czy probacyjnych na podstawie choćby art. 417 k.c.

Ponadto rozdział 58 k.p.k. wskazuje, że można dochodzić zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Ustalając istotę tego roszczenia, należy odwołać się do przepisów prawa cywilnego¹⁶. M. Kaliński wskazuje, że szkoda niemajątkowa dotyczy sfery przeżyć psychicznych człowieka i polega na cierpieniach fizycznych i psychicznych¹⁷. Obok krzywdy można wyróżnić inne uszczerbki nieznajdujące odniesienia do sytuacji majątkowej poszkodowanego związane np. z uczuciem przykrości czy utrudnień natury niemajątkowej, których nie można powiązać z naruszeniem konkretnego dobra osobistego¹⁸. Powszechnie¹⁹ przyjmuje się że szkoda niemajątkowa, niebędąca krzywdą, nie podlega indemnizacji²⁰. Dlatego dochodzenie roszczeń za szkodę niemajątkową jest możliwe tylko na gruncie zasad ogólnych prawa cywilnego.

¹² L.K. Paprzycki (red.), *Komentarz aktualizowany do art. 425-673 Kodeksu postępowania karnego* [online w:] System Informacji Prawnej Lex, 2018, data dostępu: 16.02.2019.

¹³ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 26 marca 2009 r., sygn. akt II AKa 1/09, LEX nr 508307

¹⁴ A. Busiewicz, M. Hofmański, *Materialnoprawne warunki odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę spowodowaną niesłusznym tymczasowym aresztowaniem*, *Palestra* 1981, Nr 10-12, s. 38.

¹⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy. (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 665).

¹⁶ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15.01.2015 r., sygn. akt IV K 263/14, LEX nr 1640274.

¹⁷ M. Kaliński, *Szkoda na mieniu i jej naprawienie*, Warszawa 2011, s. 210.

¹⁸ A. Szpunar, *Odszkodowanie za szkodę majątkową. Szkoda na mieniu i na osobie*. Bydgoszcz 1998, s. 27.

¹⁹ W. Jasiński, [w:] J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego, Komentarz*, Warszawa 2015, s. 130.

²⁰ Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 03.06.2014 r., XII Ko 70/31, LEX nr 2124358.

Jeżeli orzeczenie o zastosowaniu środka karnego przepadku za przestępstwo bądź wykroczenie skarbowe zostanie uchylone lub zmienione na łagodniejsze w warunkach opisanych w art. 552 § 1 k.p.k., oskarżonemu nie będzie przysługiwało zadośćuczynienie z tytułu wykonywanego środka karnego.

Odnutowania wymaga fakt, że katalog roszczeń z rozdziału 58 k.p.k. jest ściśle określony, zarówno w zakresie podstaw, jak i w zakresie orzekania w ich trybie. Nie można w ramach postępowania prowadzonego na podstawie rozdziału 58 k.p.k. dochodzić przed sądem karnym roszczeń z innych tytułów, aniżeli enumeratywnie wymienionych w rozdziale 58 k.p.k., bowiem jest to katalog zamknięty. W innych przypadkach, nieobjętych tym rozdziałem, koniecznym będzie zastosowanie przepisów prawa cywilnego.

Roszczenia z tytułu bezprawnego pozbawienia wolności - droga cywilnoprosesowa

Skarb Państwa ponosi odszkodowanie za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie władzy publicznej. Sama szkoda zostaje wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, a jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym czasie niezgodności z prawem (art. 417 k.c. i 417¹ k.c.)²¹.

Historycznie odpowiedzialność za bezprawne pozbawienie wolności jest związana z postępowaniem cywilnym. Już II Rzeczpospolita należała do pierwszych państw europejskich, które nadały zasadzie odpowiedzialności władzy publicznej rangę konstytucyjną. W Konstytucji marcowej z 1921 r.²² ustawodawca wskazał, że każdy obywatel ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaką wyrządził mu organ władzy państwowej, cywilnej czy wojskowej. W ustawie z dnia 15.11.1956 r. o odpowiedzialności Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszy²³, wprowadzono zasadę odpowiedzialności cywilnej państwa za tzw. akty władcze jego funkcjonariuszy²⁴.

W doktrynie i orzecznictwie występują rozbieżności dotyczące korelacji między dochodzeniem odszkodowania za bezprawne pozbawienie wolności na drodze cywilnej i karnej. Mianowicie, czy sytuacja opisana w art. 552 i nst. k.p.k., tj. wzruszenia prawomocnego orzeczenia w drodze kasacji lub wznowienia postępowania, w następstwie którego dochodzi do wydania korzystniejszego dla oskarżonego rozstrzygnięcia, to stan równoznaczny ze stwierdzeniem niezgodności z prawem wzruszonego w ten sposób orzeczenia? Jeżeli odpowiedź będzie twierdząca (M. Safjan, K. Matuszczyk), to odpowiedzialność odszkodowawcza wynikająca z 552 i nst. k.p.k. nie różni się od odpowiedzialności cywilnej, a jedynie doprecyzowuje jej przesłanki²⁵.

²¹ Z. Banaszczyk, *Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przy wykonywaniu władzy publicznej*, Warszawa 2012, s. 100.

²² Ustawa z dnia 17 marca 1921 r., Konstytucja marcowa (Dz. U. z 1921 Nr 44, poz. 276 ze zm.)

²³ Ustawa o odpowiedzialności Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszy z dnia 15.12.1956 r (Dz. U. z 1965 r. Nr 54, poz.243).

²⁴ J. Waszczyński, *Odszkodowanie za niesłuszne skazanie lub aresztowanie*, Palestra 1974., Nr 18/11(203), s. 111.

²⁵ M. Safjan, K. Matuszny, *op.cit.*, s. 141.

W myśl przeciwnego stanowiska²⁶ (D. Kala, M. Klubińska) warunki odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę i krzywdę wyrządzoną niesłusznym skazaniem, aresztowaniem czy zatrzymaniem, w wielu wypadkach rozszerzają zakres tej odpowiedzialności na stany, których nie można byłoby zakwalifikować jako niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej w rozumieniu art. 417 k.c., czy też stan wywołany przez wydanie niezgodnego z prawem prawomocnego orzeczenia w rozumieniu art. 417¹ k.c.

Niezależnie od odpowiedzi na to pytanie, trzeba pamiętać że postępowanie cywilne nie ma jednorodnego charakteru, bowiem obok postępowań zwykłych, występują postępowania odrębne. Opierają się one na potrzebie zapewniania uczestnikom postępowania szczególnej ochrony, ze względu na rodzaj roszczeń, np. postępowanie w sprawach pracy i ubezpieczeń społecznych²⁷. Szczególna ochrona przejawia się poprzez np. zwiększenie inicjatywy sądu w zakresie wskazywania dowodów (art. 468 § 2 Kodeksu postępowania cywilnego, dalej k.p.c.)²⁸.

Różnicowanie odpowiedzialności odszkodowawczej, zarówno na gruncie cywilnym, jak i karnym, pozostaje moim zdaniem *superfluum* ustawowym, bowiem równie dolegliwe, a niekiedy tożsame konsekwencje w postępowaniu karnym, mogą zostać wywołane przez czynności podejmowane w toku postępowania cywilnego i administracyjnego.

Wnioski

Mając na względzie powyższe, zdaniem autorki nie ma podstaw do utrzymywania karno-procesowej drogi dochodzenia roszczeń z tytułu niesłusznego skazania, zastosowania bezprawnego tymczasowego aresztowania, czy zatrzymania. Zasadą jest że roszczenia odszkodowawcze z tytułu niezgodnego z prawem wykonywania władzy publicznej, jako roszczenia o charakterze cywilnoprawnym są dochodzone w drodze postępowania cywilnego. Odstępstwo od tej zasady powinno być oparte na jednoznacznym kryterium, które powinno być racjonalne, proporcjonalne oraz pozostawać w związku z innymi zasadami, wartościami i normami konstytucyjnymi uzasadniającymi odmienne traktowanie podmiotów podobnych²⁹.

Ponadto, w procesie cywilnym dużo łatwiej dochodzić roszczeń. Specjalne gwarancje procesowe przewidziane dla postępowań odrębnych regulowanych w k.p.c. oraz dysfunkcje związane z postępowaniem dowodowym, powodują, że *de lege ferenda* należy zastanowić się nad wprowadzeniem odrębnego postępowania związanego z dochodzeniem

²⁶ D. Kala, M. Klubińska, *Odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie oraz niesłuszne stosowanie środków przymusu procesowego- analiza trybu i zasad dochodzenia roszczeń, cz. II*, Przegląd Sądowy 2016/2/48-70.

²⁷ I. Adrych-Brzezińska, *Fakty niewymagające dowodu*, [w]: *Ciężar dowodu w prawie i procesie cywilnym* [online], Warszawa 2018.

²⁸ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 155).

²⁹ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28.03.2007, sygn. akt K 40/04, LEX nr 257781, data dostępu: 16.02.2019.

roszczeń za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie i zatrzymanie do polskiego postępowania cywilnego.

Powyższe rozważania nie pozostają tylko w zakresie teorii. Ze statystyk Ministerstwa Sprawiedliwości wynika, że tylko w 2017 roku za niesłuszne tymczasowe aresztowanie Skarb Państwa zapłacił łącznie ponad 4 000 000 złotych odszkodowania, a za niesłuszne skazanie ponad 400 000 złotych. Jeżeli chodzi o zadośćuczynienie w samym 2017 roku Skarb Państwa zapłacił niesłusznie aresztowanym prawie 12 milionów złotych zadośćuczynienia, a niesłusznie skazanym prawie 2 000 000 złotych³⁰. Ciężko zrekompenzować czasem wieloletnie pozbawienie wolności, dlatego dochodzenie odszkodowania i zadośćuczynienia związaną z pozbawieniem wolności powinno być możliwie jak najłatwiejsze.

Bibliografia:

1. Adrych-Brzezińska I., *Fakty niewymagające dowodu*. [w:] *Ciężar dowodu w prawie i procesie cywilnym* [online w:] System Informacji Prawnej LEX 2018, data dostępu: 16.02.2019.
2. Banaszczyk Z., *Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przy wykonywaniu władzy publicznej*, Warszawa 2012, s.100;
3. Busiewicz A., Hofmański M., *Materialnoprawne warunki odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę spowodowaną niesłusznym tymczasowym aresztowaniem*, Palestra 1981, Nr 10-12, s.38;
4. Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz. U. z 1993 r., Nr 61 poz. 284.
5. Jasiński W., [w:] Skorupka J.(red.), *Kodeks postępowania karnego, Komentarz*, Warszawa 2015, s. 130;
6. Kaliński M., *Szkoda na mieniu i jej naprawienie*, Warszawa 2011, s. 210;
7. Kala D., Kubińska M., *Odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie oraz niesłuszne stosowanie środków przymusu procesowego- analiza trybu i zasad dochodzenia roszczeń cz. I*, Przegląd Sądowy 2016, Nr 1, s. 7;
8. Kala D., Kubińska M., *Odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie oraz niesłuszne stosowanie środków przymusu procesowego- analiza trybu i zasad dochodzenia roszczeń cz. II*, Przegląd Sądowy 2016, Nr 2, s. 48;
9. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.);
10. Paprzycki L.K. (red.), *Komentarz aktualizowany do art. 425-673 Kodeksu postępowania karnego* [online w:] System Informacji Prawnej LEX, 2018 s. 155.;
11. Radwański Z, Olejniczak A., *Zobowiązania część ogólna*, Warszawa 2016, s. 50 i n;
12. Safjan M., Matuszyny K., *Odpowiedzialność odszkodowawcza władzy publicznej*, Warszawa 2009, s.141;
13. Safjan M., *Konstytucyjne podstawy odpowiedzialności odszkodowawczej władzy publicznej-tendencje i nowe wyzwania*, [http://trybunal.gov.pl/informacja-publiczna-](http://trybunal.gov.pl/informacja-publiczna)

³⁰ Dane pochodzą ze strony Ministerstwa Sprawiedliwości, <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/>, data dostępu: 16.02.2019

- media/archiwum/wystapienia-bylych-prezesow-tk/marek-safjan-5/, data dostępu: 16.02.2019;
14. Szpunar A., *Odszkodowanie za szkodę majątkową. Szkoda na mieniu i na osobie*, Bydgoszcz 1998, s.27;
 15. Ustawa o odpowiedzialności Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszy z dnia 15.12.1956 r (Dz. U. z 1956 r. Nr 54, poz.243);
 16. Ustawa z dnia 17 marca 1921 r., Konstytucja Marcowa (Dz. U. z 1921 r. Nr 44, poz. 276 ze zm.);
 17. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 155 z późn. zm.);
 18. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy. (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 665 z późn. zm.);
 19. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego. (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1904 z późn. zm.);
 20. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny. (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 459 z późn. zm.);
 21. Waszczyński J., *Odszkodowanie za niesłuszne skazanie lub aresztowanie*, Palestra 1974, Nr 18/11 (203), s. 111.
 22. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 26.03.2009 r., sygn. akt II AKa 1/09, LEX nr 508307;
 23. Wyrok Sądu Apelacyjnego. w Warszawie z dnia 12.12.2017 r., sygn. akt II Aka 360/17, LEX nr 2446550;
 24. Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 03.06.2014 r., XII Ko 70/31, LEX nr 2124358;
 25. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15.01.2015 r., sygn. akt IV K 263/14, LEX nr 1640274l;
 26. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28.03.2007 r., sygn. akt K 40/04, LEX nr 257781.

Dane kontaktowe

k.stoklosa2810@gmail.com